

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך 30%

מועד חורף תשע"ח 2018

סמל שאלון

1282

הפתרון נכתב על ידי

עדי שטרן

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

שאלה 1

א. 1) על פי פסי' 13-15 קין חושש שהעונש הנגזר עליו להיות "נע ונד" בארץ, כלומר גזירת נדודים שפירושה שלא יהיה לקין מקום מגורים קבוע שיספק לו יציבות ומחסה, יוביל לכך שהוא יהיה חשוף לסכנות שונות. אחת הסיבות שלו לחשש זה היא שהוא מפחד מנקמה על הרג אחיו הבל "והיה כל מוצאי יהרגני".

2) כן, תגובת ה' מצדיקה את חששותיו של קין ומאשרת שהוא אכן נתון לאיום על חייו, ולכן ה' מבטיח לו שמי שיעז להרוג את קין, יזכה לנקמה גדולה שבעתיים (פי 7) מיד אלוהים על מעשה כזה.

ב. 1) אחד ההסברים האפשריים לכך שהכתוב אינו מפרט את תוכן השיחה שהתקיימה בין קין והבל היא שלא משנה מה היה תוכן השיחה ועל מה התווכחו, אין נושא בעולם שמצדיק רצח, פעולה של אלימות קיצונית שפירושה נטילת חיים של אדם אחר- לאף אדם אין זכות לעשות דבר כזה.

2) גרסת תרגום השבעים אינה תומכת בפרשנות הגורסת שקין לא תכנן להרוג את הבל אחיו, מכיוון שעל פי פירוש זה קין תכנן את הרצח מראש ובכוונה אמר לאחיו "נלכה לשדה", על מנת לקחת אותו למקום מרוחק מהישוב ומעינים של אנשים אחרים, שם יוכל לקיים את מזימתו ולהרוג את אחיו.

ג. 1) הביסוס מהכתוב לטענתו של בובר, כי ה' לא קיבל את מנחתו של קין כדי ללמדו כיצד להתמודד עם יצריו האפלים, מופיעה באזהרתו של ה' את קין בפס' 7: "הלוא אם תטיב שאת, ואם לא תטיב - לפתח חטאת רובץ ואלריך תשוקתו ואתה תמשול בו", שפירושו שהבחירה לתגובה נמצאת בקרב האדם- ה"חטאת הרובץ" הוא יצר הרע המצוי באדם, ואם קין יטיב את תגובתו לאור תחושת דחייה ואכזבה הוא יוכל לשלוט ביצר הרע, אבל אם לא- יצר הרע הוא זה שישלוט בו ויגרום לו להשתוקק אליו פעם אחר פעם ולמעשה להיות מנוהל על ידו.

2) הפירוש הנוסף לסירובו של ה' לקבל את מנחת קין הוא שבעוד שקין הביא מ"פרי האדמה"- כלומר מנחה שמורכבת מיבול האדמה בלבד, הבל הביא "מבכורות צאנו ומחלבהן" שפירושו שהבל הביא מהמובחר שבצאן וגם מהחלב שלהן. כלומר, מנחתו של הבל היתה טובה יותר גם מבחינה איכותית וגם מבחינה כמותית, ולכן ה' העדיף את מנחתו על פני זו של קין.

א. 1) 2 דוגמאות לדברי כניעה שמשמיע אברהם באזני האל כדי לשנות את החלטתו :

פס' 27 : "הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנוכי עפר ואפר"- אברהם מקטין את עצמו למול האל ואומר שהוא עשוי "עפר ואפר", ביטוי המדגיש את קטנותו וחוסר המשמעות של האדם למול האל.

פס' 30 : "ויאמר אל נא יחר לה' ואדברה אליו"- אברהם מדבר אל האל בטון כנוע ומתרפס, מבקש לא להרגיז את האל בדברים שהוא מפנה אליו.

2 דוגמאות לדברי מיקוח :

פס' 23 : "האף תספה צדיק עם רשע"- אברהם שואל את ה' אם הוא מוכן לשאת באחריות על הרג צדיק בזמן שהוא מעניש את הרשע על מנת לשנות את החלטתו.

פס' 25 : "השופט כל הארץ לא יעשה משפט"- אברהם מנסה לשכנע את ה' שבתור מי שנחשב לשופט העליון, לנציג המוסר על דרך המשפט- עליו להיות כפוף לתנאי המוסר שהוא עצמו מציב לבני האדם ולא להעניש צדיקים על מעשים של אחרים, שלא הם ביצעו אלא רשעים.

ב. 1) ה' מודיע לאברהם על כוונתו להשמיד את סדום ועמורה, והוא עושה זאת מכיוון שהוא רואה באברהם את השליח שלו, את הזה שאחראי להנחיל ולהעביר את תורת ה' העוסקת במשפט ובצדק בין בני אדם לדורות הבאים.

2) לדברי הרב ש' כהן, ה' בחר לשתף את אברהם בתכניתו כדי ללמדו שיעור חשוב על דרך השיפוט של אדם שנבחר להיות מנהיג, וללמדו שעליו תמיד לבחון את הנסיבות והפרטים לפני שהוא מקבל החלטה, אפילו אם הדבר דורש ממנו להתעמת עם מי שנמצא מעליו.

ג. 1) שימוש בשיטת גמול אישי : "חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע"- לא ייתכן שצדיק, שאמור לקבל גמול אישי חיובי על צדיקותו, ייענש בגלל מעשיו של רשע.

שימוש בשיטת גמול קיבוצי : "אם אמצא בסדום חמישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם"- האל מסכים לכך שאם ימצאו 50 צדיקים הוא יזכה את כל הרשעים בזכותם של הצדיקים וישפוט אותם באופן קיבוצי (=כולל).

2) משילוב שתי שיטות הגמול ניתן ללמוד על דרכו של אברהם בניהול מו"מ כי אברהם מנסה לשכנע בכל דרך אפשרית שתסייע לו להשיג את מטרתו, הוא מבליט את הטוב שבכל אחת מהשיטות ומשתמש בהן כטיעונים המשמשים אותו להשגת מטרתו- הצלתם של בני אדם, צדיקים ורשעים כאחד.

א. הגר הינו אדם המגיע מעם אחר, היינו אדם זר שמוצא את מקומו ומשתלב בעם ישראל ואינו משתייך אליו במקורותיו כמו האזרח. הצורך באיסור להונות אותו (לרמותו) נובע מכך שמעמדו של הגר נחות לעומת מעמדו של האזרח: הוא אינו נמצא בסביבה הטבעית שלו כמו האזרח, גר מגיע מן החוץ ועל כן לרוב חווה קשיי התמזגות בחברה שאליה הגיע, ביניהם קשיים כלכליים וחברתיים כאחד. לכן אין לנצל את חולשתו ולרמות אותו, אלא דווקא לאמץ אותו.

ב. הדרישה "ואהבת לו כמוך" הינה דרישה סבירה, גדולתו של אדם נמדדת ביכולתו לקבל בפתיחות את מי ששונה ממנו וחלש ממנו ולתת לו יחס הוגן ושווה, כפי שכל אדם מבקש לעצמו ומצפה שיכבדו ויאהבו אותו בגלל מי שהוא ולא בגלל הגדרה חיצונית כגון ארץ מוצא.